

ФІНАНСИ ТА ГРОШОВО-КРЕДИТНІ ВІДНОСИНИ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ ТА ПІДПРИЄМНИЦТВІ

Гавриш О.А.

д.т.н., декан ФММ НТУУ «КПІ»

Ванін А.О.

студент ФММ НТУУ «КПІ»

ОЦІНКА КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПОЗИЧАЛЬНИКА В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ

У статті розглянуто основні економічні підходи до кредитування комерційними банками в умовах переходу до ринкових відносин. Особливу увагу приділено дослідженню кредитоспроможності позичальників та надання кредитів на довгостроковій основі. Досліджено критичні фактори які є невід'ємними чинниками при визначенні ризиків пов'язаних неплатоспроможністю позичальника.

Ключові слова: кредитоспроможність, позичальник, комерційний банк, кредит, грошовий потік, діловий ризик.

Вступ. Кредит має надзвичайно важливе значення для економіки в цілому і населення зокрема. Важливим критерієм надання кредитів стає кредитоспроможність позичальника.

Кредитоспроможність підприємств - більш вузьке поняття, ніж його платоспроможність, можливість і готовність підприємства погасити всі види заборгованості. Якщо свою звичайну заборгованість підприємство має погашати, як правило, за рахунок виручки від реалізації продукції (робіт, послуг), то позичкова заборгованість має ще три джерела погашення:

- виручка від реалізації майна, прийнятого банком в заставу по позиції;
- гарантії з боку іншого комерційного банку або підприємства, установи;
- страхові гарантії, щодо певного виду матеріального відшкодування.

Тому прийнято вважати, що комерційний банк, що доцільно видає позики, може розраховувати на повне або хоча б часткове їх відшкодування навіть у тому випадку, коли статус позичальника являє собою неплатоспроможну одиницю.

Постановка задачі. Розглянути загальний процес кредитування, дослідити чинники експертної системи оцінки кредитних ризиків при кредитуванні фізичних осіб, що вирішує задачу оцінки кредитоспроможності позичальників, виходячи з цілей максимізації прибутку банку при забезпеченні його ліквідності в ринкових відносинах.

Результати дослідження. Під кредитоспроможністю позичальника прийнято розуміти здатність погашати позичкову заборгованість. Її оцінка

являє собою оцінку банком з точки зору можливості і доцільності надання йому кредиту [1, 19]. Вона визначає ймовірність своєчасного повернення кредиту і виплати відсотків відповідно до умов кредитування. У визначенні даного поняття не вказано, яка заборгованість мається на увазі, по якому виду кредиту і на який термін. Визначення цілком універсальне, але в реальній банківській практиці під кредитоспроможністю підприємства прийнято розуміти його здатність погасити позичкову заборгованість у вигляді короткострокового або довгострокового кредиту, який використовується.

Вивчення кредитоспроможності здійснюється для якісної оцінки позичальника до вирішення питання про видачу кредиту і його умови, визначення здатності і готовності клієнта повернути взяті їм у борг кошти у відповідності з кредитним договором.

Основними завданнями визначення кредитоспроможності позичальника є вивчення фінансового стану підприємства, попередження втрат кредитних ресурсів внаслідок неефективної діяльності за позичальника, стимулювання підприємства в напрямку підвищення його діяльності і кредитування. Вивчення банками різноманітних чинників, які можуть спричинити непогашення кредитів, чи, навпаки, забезпечують їх своєчасне повернення, є основою банківського аналізу кредитоспроможності.

При аналізі кредитоспроможності банк повинен вирішити наступні питання: чи здатний позичальник виконати свої зобов'язання в строк, чи готовий він їх виконати? На перше запитання дає відповідь аналіз фінансово-господарських сторін діяльності підприємств. Друге питання має юридичний характер, а так само пов'язане з особистими якостями керівників підприємства. Склад і зміст показників впливають із саме поняття кредитоспроможності. Вони повинні відобразити фінансово-господарський стан підприємств з точки зору ефективності розміщення і використання позикових засобів і всіх коштів загалом, оцінити спроможність населення і готовність позичальника здійснювати платежі і погашати кредити в заздалегідь визначені терміни. Здатність своєчасно повертати кредит оцінюється шляхом аналізу балансу підприємства на ліквідність, ефективного використання кредиту та оборотних коштів, рівня рентабельності, а готовність визначається у вигляді вивчення дієздатності позичальника, перспектив його розвитку, ділових якостей керівників підприємств. У зв'язку з тим, що підприємства значно різняться характером своєї виробничої і фінансової діяльності, створити єдині універсальні і вичерпні методичні вказівки з вивчення кредитоспроможності і розрахунку відповідних показників не є можливим. У сучасній міжнародній практиці також відсутні узагальнені правила, так як врахувати всі численні специфічні особливості клієнтів практично неможливо.

Процес кредитування пов'язаний з дією численних і різноманітних факторів ризику, здатних спричинити за собою непогашення позики в обумовлений термін[3, 10]. Зміни у споживчому попиті або в технології

виробництва можуть вирішальним чином вплинути на справи фірми і перетворити процвітаючого позичальника в збиткове підприємство. Тривалий страйк, різке зниження цін в результаті конкуренції або втрата керуючого персоналу - все це може позначитися на погашенні боргу позичальником. Надаючи позики, комерційний банк повинен вивчати чинники, які можуть спричинити за собою їх непогашення. Таке вивчення іменують аналізом кредитоспроможності (credit analysis).

Основна мета такого аналізу визначити здатність і готовність позичальника повернути позику відповідно до умов кредитного договору. Банк повинен у кожному випадку визначити ступінь ризику, який він готовий взяти на себе, і розмір кредиту, який може бути наданий в даних обставинах. Розглядаючи кредитну заявку, службовці банку враховують багато чинників [2, 31]. Протягом багатьох років службовці банку, відповідальні за видачу позичок дотримувалися таких правил:

- Дієздатності позичальника, активність керівництва;
- Репутація підприємства і його керівництва (компетентність, обов'язковість, чесність, порядність, відношення позичальника до своїх зобов'язань);
- Здатність за позичальника отримувати кошти, достатні для погашення кредиту;
- Володіння активами для забезпечення позики;
- Роль і місце за позичальника в економіці країни, регіону і перспективи його розвитку;
- Стану економічної кон'юнктури.

Система оцінки доцільності надання банківського кредиту має певну структуру і сукупність показників. Дана система застосовується більшістю комерційних банків України та країн СНД, що займаються кредитуванням юридичних і фізичних осіб.

До числа основних способів оцінки кредитоспроможності юридичних осіб відносяться:

1. Оцінка фінансової стійкості клієнта на основі системи фінансових коефіцієнтів;
2. Аналіз грошового потоку;
3. Оцінка ділового ризику;
4. Оцінка менеджменту;
5. Збір інформації про клієнта;
6. Спостереження за роботою клієнта.

Система фінансових показників по оцінці фінансової стійкості клієнта (див. рис. 1).

Однак банки можуть вводити і додаткові показники на свій розсуд.

Аналіз грошового потоку - спосіб оцінки кредитоспроможності клієнта комерційного банку, в основі якого лежить використання фактичних показників, що характеризують обіг коштів клієнта в звітному періоді. Аналіз грошового потоку доповнює метод оцінки кредитоспроможності клієнта на

основі системи фінансових коефіцієнтів, розрахунок яких будується на сальдових звітних показниках.

Діловий ризик - це ризик, пов'язаний з тим, що кругообіг фондів позичальника може не завершитися в строк і з передбачуваним ефектом [4, 153]. Факторами ділового ризику є різні причини, що призводять до переривчастості чи затримки кругообігу фондів на окремих стадіях.

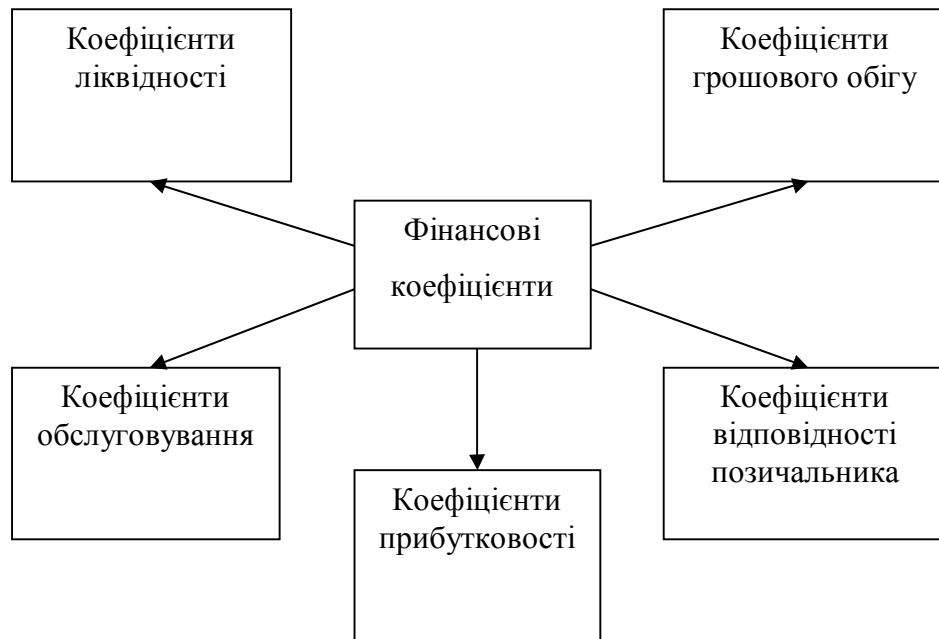

Рис. 1. Оцінка фінансової стійкості клієнта на основі системи фінансових коефіцієнтів

Фактори ділового ризику можна згрупувати за стадіями кругообігу:

- 1) Стадія - накопичення запасів;
- 2) Стадія - стадія виробництва;
- 3) Стадія - стадія збуту.

Крім того, фактори ризику на стадії збуту можуть комбінуватися з факторів першої та другої стадій та складатися з активних та пасивних операцій. До активних операцій належать кредитування клієнтів, кредитування інших банків, депозити в інших банках, кошти на резервному рахунку в центральному банку, кошти на рахунках в інших банках. До пасивних кредитних операцій належать депозити клієнтів, депозити банків, кредити банків, у тому числі центрального.

Тому діловий ризик на стадії збуту вважається більш високим, ніж на стадії накопичення запасів або виробництва [5, 114]. В умовах економічної нестабільності аналіз ділового ризику на момент видачі позики істотно доповнює оцінку кредитоспроможності клієнта на основі фінансових коефіцієнтів, які розраховуються на основі середніх фактичних даних минулих звітних періодів.

Оцінка ділового ризику, а також оцінка менеджменту, збір інформації про клієнта, спостереження за роботою клієнта шляхом виходу на місце комерційним банком формується силами співробітників, що розглядають заявку на кредит та зацікавленими підрозділами, у формі експертних висновків неодмінно прикладаються до матеріалу справи [6, 12].

Висновки. Таким чином, ретельно проведена оцінка кредитоспроможності позичальника дозволяє знизити ризики банку з повернення своїх коштів.

Ретельне дослідження уподобань та характеристик клієнтів дає можливість банкам набагато ефективніше та раціональніше формувати свої кредитно-депозитні програми. Поряд із якісним дослідженням позичальників і завчасним виявленням недобросовісних позичальників, банки зможуть розробити комплексний підхід для формування балансу між об'ємами коштів, які він видає позичальникам під певні відсотки та депозитами, які він залучає від клієнтів.

Ключові фактори ділового ризику обов'язково приймаються до уваги при розробці банком стандартних форм кредитних заявок, техніко-економічних обґрунтувань можливості видачі позички.

Перелік посилань

1. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринку фінансових послуг» // Відомості Верховної Ради України (ВВР). - № 2564. - 1994. - с.19.
2. Банківська справа: Навч. Посіб. / за ред. Проф.Р.І. Тиркала. – Тернопіль : Карт – бланш, 2001. – 31с.
3. Воробйова О.І., Аналіз тенденцій в інвестиційній діяльності банків України/ О.І. Воробйова // Економіка и управление № 1 - 2009г – с.10.
4. Демчишак Н.Б., Динаміка та перспективи кредитної діяльності комерційного банку в умовах нестабільності фінансового середовища/ Н.Б. Демчишин // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.7 – с.153.
5. Стойко О.Я., Банківські операції /О.Я. Стойко// Підручник. К.: Економіка, 2006. – с. 114.
6. Федосік І.М., Проблеми кредитно-інвестиційної діяльності банків України/ Федосік І.М.// Наука й економіка, 2010 р., №2 (18) – с.12.

Гавриш О.А.

д.т.н., декан ФММ НТУУ «КПІ»

Ванин А.А.

студент ФММ НТУУ «КПІ»

ОЦЕНКА КРЕДИТОСПОСОБНОСТИ ЗАЕМЩИКА В УСЛОВИЯХ СОВРЕМЕННОЙ ЭКОНОМИКИ

В статье рассмотрены основные экономические подходы к кредитованию коммерческими банками в условиях перехода к рыночным отношениям. Особое внимание уделено исследованию кредитоспособности заемщиков и предоставление кредитов на долгосрочной основе. Исследованы

Фінанси та грошово-кредитні відносини в національній економіці та підприємстві

критические факторы которые являются неотъемлемыми факторами при определении рисков, связанных неплатежеспособностью заемщика.

Ключевые слова: кредитоспособность, заемщик, коммерческий банк, кредит, денежный поток, деловой риск.

Gavrish O., Vanin A.

CREDIT RATING OF THE BORROWER IN TODAY'S ECONOMY

The article considers the main economic approaches to lending by commercial banks in the transition to a market economy. Particular attention was paid to the creditworthiness of borrowers and loans on a long term basis. The critical factors which are integral factors in determining the risks of insolvency of the borrower.

Keywords: borrower creditworthiness, commercial bank, credit, cash flow, business risk.

Тульчинська С.О.

доцент, к.е.н. ФММ, НТУУ «КПІ»

Свистун І.І.

студентка ФММ, НТУУ «КПІ»

ФІНАНСУВАННЯ НАУКИ В УКРАЇНІ

В статті проводиться аналіз фінансового забезпечення науки України; здійснюється порівняння обсягів фінансування науки в Україні та розвинутих країнах Європи та США; простежуються можливості введення додаткового фінансування науково-дослідних закладів, на основі практичного досвіду європейських країн. Розглянуто основні напрямки фінансових потоків, їх ефективність та пріоритетність.

В статті коментуються закони України щодо фінансування закладів науки і наведені реальні цифри фінансових надходжень, їх порівняння з запланованими; сформульовано можливі загрози подальшого зменшення інвестування в науку України.

Дослідження доводить, що на сьогоднішній день, фінансування науки в Україні здійснюється не на належному рівні та не в повному обсязі. Наведено аргументи для пошуку ефективного вирішення даної проблеми.

Ключові слова: наука, фінансування, бюджет, джерела фінансування, фінансові потоки, конкурентоспроможність.

Вступ. Як показує світовий досвід, соціально-економічний розвиток країни прямопропорційно залежить від частки ВВП, що витрачається на